

**Bijlage bij het Advies over enkele elementen uit de discussienota
'Hertekening onderwijslandschap secundair onderwijs'**

Studiebewijzen in het secundair onderwijs: probleemstelling
en mogelijke scenario's

1 Situering – aanleiding

Een aantal partners in de VLOR roepen de vraag op of de huidige differentiatie van de opleidingsduur in de toekenning van diploma tussen enerzijds BSO en anderzijds TSO, ASO en KSO wel voldoende grond heeft en behouden moet blijven. Deze partners stellen voor om een diploma secundair onderwijs toe te kennen op het einde van het zesde jaar voltijds secundair onderwijs.

Anderen bepleiten het behoud van de huidige differentiatie van de opleidingsduur.

De discussie hierover werd reeds geïnitieerd in het kader van het VLOR-advies over de eindtermen 2^{de} en 3^{de} graad, waar er verschil van mening was of de eindtermen voor BSO betrekking hadden op het einde van het 2^{de} jaar of op het einde van het 3^{de} jaar van de 3^{de} graad BSO.¹

Om tijdsredenen werd de discussie toen niet ten gronde gevoerd. Daarom werd er in de vergadering van Afdeling TSO-BSO dd. 24 maart 2000 voorgesteld om hierover later een discussie ten gronde te openen.

Omdat dit dossier repercussies kan hebben op de andere onderwijsvormen besliste het Bureau Raad SO, om een werkgroep op te richten waarin alle geledingen die in de Afdeling TSO-BSO zetelen, vertegenwoordigd zijn.

Ook de onderwijskundige-pedagogische of maatschappelijke betekenis van de verschillende soorten van studiebewijzen is aan verandering onderhevig. Dit is een gevolg van allerhande ontwikkelingen in de onderwijssector maar ook in een meer globale maatschappelijke context. Voorbeelden van dergelijke ontwikkelingen binnen het onderwijs zijn : de experimentele introductie van een modulaire onderwijsorganisatie in het BSO, DBSO en BUSO, de versterkte aandacht voor erkenning van reeds verworven competenties, de aandacht voor duale leertrajecten en voor geïntegreerd leren, de problematiek van de zevende jaren. Daarnaast zijn er ook algemeen maatschappelijk een aantal ontwikkelingen

¹ Binnen de VLOR heeft reeds een discussie plaatsgevonden over de eindtermen van de derde graad. "De ene groep meent dat de eindtermen rekening moeten houden met het feit dat het derde leerjaar van de derde graad een facultatief jaar is (facultatief : situeert zich na beëindigen leerplicht) en dat een gedeelte van de leerlingen het beroepssecundair onderwijs verlaat na het tweede jaar van de derde graad. Op het einde van dit leerjaar reiken de scholen aan de geslaagden een studiegetuigschrift uit dat toegang geeft tot de arbeidsmarkt. Dit veronderstelt echter niet alleen dat jongeren beschikken over voldoende beroepsgerichte competenties. Zij moeten ook voldoende basisvorming gekregen hebben om maatschappelijk redzaam te zijn. Daarom vindt de ene groep het aangewezen dat er zowel op het einde van de tweede als van het derde leerjaar van de derde graad eindtermen worden geformuleerd. Zo drukt men de formele en maatschappelijke waardering uit voor dit getuigschrift.

De andere groep gaat ervan uit dat de eindtermen voor de basisvorming in de derde graad van het beroepssecundair onderwijs zich richten op het einde van de derde graad, met name het derde leerjaar. Immers, enkel op het einde van het derde leerjaar van de derde graad is er een studiesanctionering met een volwaardig civiel effect, met name een diploma secundair onderwijs. Dit diploma geeft toegang tot het hoger onderwijs en tot bepaalde betrekkingen in openbare dienst." (Uit het VLOR-advies over de eindtermen 2^{de} en 3^{de} graad, 23/2/2001) Deze laatste groep houdt er ook aan om eindtermen te koppelen aan een graad en niet aan tussenliggende leerjaren, ondermeer omdat de examencommissie van de Vlaamse gemeenschap voor het voltijds secundair onderwijs enkel functioneert per graad en niet per leerjaar.

die inwerken op de betekenis van een diploma. De kenniseconomie relativeert de absolute waarde van een diploma, en noopt tot een versterkte aandacht voor levenslange actualisering van verworven kennis, specifieke vaardigheden en attitudes. Dit impliceert dat de absolute-tijdsloze betekenis van een diploma in waarde vermindert. De vraag vanwege een aantal sociale partners naar voldoende startkwalificaties voor alle jongeren die uitstromen uit onderwijs hangt daarmee nauw samen.

De arbeidsmarkt zelf heeft ook een impact op de mate waarin betekenis wordt gehecht aan een diploma. In tijden van hoogconjunctuur waarin er een grote vraag is naar arbeidskrachten, neemt de arbeidsmarkt makkelijker ook niet-gediplomeerde jongeren op. Bijgevolg wordt in die periode ook door jongeren zelf een verminderde betekenis gegeven aan het behalen van een diploma.

De werkgroep stelt vast dat ook een aantal andere ontwikkelingen gaande zijn in het onderwijs die repercussies (zullen) hebben voor het onderwijsveld en die toch niet los staan van de voorliggende problematiek. De werkgroep vernoemt hierbij de reductie van studierichtingen, de toepassing van een stelsel van erkenning van elders verworven competenties en kwalificaties, de invoering van de eindtermen, de invoering van de Ba-Ma-structuur in het hoger onderwijs,

De VLOR buigt zich over de problematiek van diplomering in het secundair onderwijs. De VLOR heeft daartoe verschillende motieven. De huidige differentiatie van de opleidingsduur in de verschillende onderwijsvormen van het secundair onderwijs staat ter discussie. Bovendien is door tal van maatschappelijke ontwikkelingen evenals door ontwikkelingen binnen het onderwijs de algemene betekenis van een diploma aan verandering onderhevig.

2 Doelstelling

De werkgroep stelt zich tot doel regelgeving te adviseren die de maatschappelijke verwachtingen uitdrukt in respect voor de rechten, aspiraties ... van de individuele jongere. Meer concreet neemt de werkgroep zich voor om

- advies te verstrekken over een éénduidige en toekomstgerichte betekenisgeving aan het concept diploma zowel pedagogisch-onderwijskundig, onderwijsorganisatorisch en maatschappelijk;
- advies te verstrekken over het al dan niet diplomeren-certificeren na het 2^{de} jaar van de 3^{de} graad BSO;
- advies te verstrekken over de mogelijkheid om na een systeem van alternerend/duaal leren en werken ook een diploma secundair onderwijs te verstrekken;

3 De huidige context

3.1 De inhoudelijke betekenis van een diploma secundair onderwijs

De Vlaamse Onderwijsraad stelt in zijn advies over de eindtermen 2^{de} en 3^{de} graad dat een diploma secundair onderwijs het bewijs is van het met vrucht doorlopen van een leertraject

dat garant staat voor een brede en harmonische persoonsvorming, een vorming gericht op een actieve, kritische deelname aan het maatschappelijk leven en een voorbereiding op een verdere studieloopbaan of op een vlotte intrede in het beroepsleven.⁽²⁾"

Een volwaardige vorming krijgt in het secundair onderwijs in principe op drie manieren vorm :

- a) door basisvorming. De basisvorming bereidt een leerling voor op kritisch-creatief functioneren in de samenleving, de uitbouw van een persoonlijk leven en deelname aan levenslang leren.
- b) door doorstroomgerichte vorming. De doorstroomgerichte vorming bereidt de leerling voor op de vereisten van vervolgopleidingen binnen het onderwijs, buiten het onderwijs en van levenslang leren.
- c) door beroepsgerichte vorming. De beroepsgerichte vorming bereidt een leerling voor op de vereisten gesteld aan de beginnende beroepsbeoefenaar en op deelname aan levenslang leren.

Naargelang van de onderwijsvormen wil men twee of meer van deze vormingscomponenten in de opleiding realiseren.⁽³⁾

Een diploma secundair onderwijs is het sluitstuk van een opleiding die basisvorming én doorstroomgerichte vorming, basisvorming én beroepsgerichte vorming of de drie componenten omvat.

3.2 De maatschappelijke betekenis van een diploma secundair onderwijs

Algemeen gesteld vergemakkelijkt het toekennen van een diploma aan een bepaald vormingspakket zowel voor de arbeids- als voor de opleidingsmarkt de herkenbaarheid van de genoten vorming. Daardoor heeft een diploma secundair onderwijs een duidelijke maatschappelijke betekenis.

Ook voor de jongere zelf betekent het ontvangen van een diploma secundair onderwijs een erkenning van een doorlopen leertraject dat aan bepaalde inhoudelijke en onderwijsorganisatorische standaarden beantwoordt.

Een diploma als erkenning van een doorlopen leertraject heeft ook een specifieke betekenis voor de toegang tot de arbeidsmarkt. Het bezit van een diploma secundair onderwijs is voor bepaalde ambten een noodzakelijke toegangsvoorwaarde.

In principe betekent het bezit van een diploma secundair onderwijs voor elke jongere een toegangsbewijs tot het hoger onderwijs. Voor een aantal opleidingen volstaat een diploma evenwel niet, er worden in hoger onderwijs nog bijkomende eisen gesteld. bijvoorbeeld opleidingen geneeskunde en burgerlijk ingenieur, kunstopleidingen, ...

Voor de onderwijsinstelling betekent het uitreiken van een diploma het bekronen van een door de instelling ontwikkeld en begeleid leertraject. De onderwijsinstelling draagt mee verantwoordelijkheid voor de maatschappelijke relevantie van elk diploma.

Een diploma secundair onderwijs heeft totnogtoe een duidelijke maatschappelijke betekenis. Voor opleidings- en arbeidsmarkt vertegenwoordigt een diploma duidelijk een genoten standaard vorming.

² Uit het VLOR-advies over de eindtermen 2^{de} en 3^{de} graad, 23/2/2001

³ idem

3.3 De differentiatie in opleidingsduur

De inhoudelijke en maatschappelijke betekenis van een diploma secundair onderwijs krijgt een verschillende vertaling naar opleidingsduur voor de verschillende onderwijsvormen.

In het ASO, TSO, en KSO wordt een diploma secundair onderwijs uitgereikt na 6 jaar met vrucht doorlopen van het secundair onderwijs.

In het BSO wordt een diploma secundair onderwijs in de regel uitgereikt op basis van een minimale studieduur van 7 jaar in het secundair onderwijs. Dit stelt jongeren uit het BSO in de gelegenheid om deel te nemen aan het hoger onderwijs ⁽⁴⁾ en biedt hen de mogelijkheid op specialisatie. ⁽⁵⁾ Voor de derde leerjaren van de derde graad worden dan ook eindtermen voor de basisvorming vastgelegd.

Dit betekent dat men het uitreiken van een diploma voor jongeren met BSO-opleiding een jaar heeft uitgesteld. Zo wenste men jongeren te beschermen tegen voortijdige instap in het arbeidsleven, en hen voor te bereiden op een volwaardige intrede in het maatschappelijk leven.

Voor drie studiegebieden in het BSO wordt een vierde graad georganiseerd. De studiegebieden Plastische kunsten & Kleding (mode) hebben een vierde graad waarvan de opleidingsduur 2 jaar is. In het studiegebied Verpleegkunde omvat de vierde graad drie jaar. In deze drie studiegebieden wordt een diploma secundair onderwijs uitgereikt na een minimale studieduur van respectievelijk 8 of 9 jaar in het secundair onderwijs. In de vierde graad wordt geen basisvorming aangeboden. ⁽⁶⁾

Eerder werd dus de beslissing genomen om een diploma secundair onderwijs slechts uit te reiken op het einde van de vierde graad, en dus na een langere opleidingsduur. Toen werd de logica gehanteerd om een diploma steeds uit te reiken op het einde van een graad.

Van de bepalingen met betrekking tot minimale studieduur zijn individuele afwijkingen mogelijk aan te vragen aan de examencommissie van de Vlaamse gemeenschap voor het voltijds secundair onderwijs. Deze is in de mogelijkheid een verkorte studieduur te regulariseren.

De opleidingsduur tot het behalen van een diploma secundair onderwijs is in de verschillende onderwijsvormen niet dezelfde. Deze varieert van 6 jaar tot 9 jaar.

3.4 De minimumstudieduur van opleidingen

Wijzigingen aanbrengen aan de opleidingsduur van het secundair onderwijs is niet zo evident, aangezien de minimumstudieduur federale materie is.

Bij de grondwetherziening zijn een aantal onderwijsmateries immers niet toegewezen aan de gemeenschappen : begin en einde van de leerplicht en de minimumvoorwaarden om een diploma uit te reiken. Onderwijsjuristen stellen echter vast dat aan deze wetgevende bepalingen op federaal niveau nooit uitvoering is gegeven. Zij gaan er bijgevolg vanuit dat de toen reeds bestaande federale wetgeving met betrekking tot het begin en einde van de

⁴ Op het moment van deze beslissing had dit nog enkel betrekking op de hogescholen. Ondertussen geldt ook de toegang tot het universitair onderwijs.

⁵ uit verslag Hoge Raad TSO/BSO 14/11/1986

⁶ Dit geldt ook voor de voorbereidende jaren in het KSO en in het ASO en voor de specialisatiejaren in het TSO en in het KSO. Een diploma secundair onderwijs is vereist om toegelaten te worden tot deze jaren.

leerplicht en met betrekking tot de minimumvoorwaarden om een diploma uit te reiken, impliciet uitvoering geeft aan de bepalingen in de grondwet.

Uit de besprekingen in het kader van de grondwetsherziening blijkt dat de overheid onder minimumvoorwaarden geen voorschriften met betrekking tot de inhoud van opleidingen rekent, maar wel met betrekking tot de minimale duur van opleidingen per onderwijsniveau.

Daarom interpreteert men dat de minimale duur van een opleiding secundair onderwijs 6 jaar bedraagt. ⁽⁷⁾ Dat betekent dat Vlaanderen eenzijdig aanpassingen zou kunnen doen aan de onderwijsorganisatorische invulling van een diploma, tenminste zolang de minimale duur van 6 jaar gerespecteerd wordt.

De minimumstudieduur van opleidingen secundair onderwijs bedraagt zes jaar. Daarom veronderstellen onderwijsjuristen dat Vlaanderen eenzijdig de studieduur van de opleidingen kan terugbrengen op zes jaar.

4 Probleemstelling

4.1 Jongeren die hun opleiding volgen in het BSO kunnen hun diploma niet behalen in de periode waarin ze onderhevig zijn aan de leerplicht

In punt 3.3 werd reeds gesteld dat de huidige differentiatie in opleidingsduur met zich meebrengt dat (normaal vorderende) jongeren die hun opleiding in het BSO volgen hun basisvorming niet kunnen voleindigen in de periode waarin ze onderhevig zijn aan de leerplicht. ⁽⁸⁾

Persoonsvorming en maatschappelijke vorming zijn evenwel belangrijke componenten van de opleiding die leidt tot een diploma secundair onderwijs. Bovendien heeft Vlaanderen juist voor een ruime leerplicht gekozen met het oog op het verhogen van de scholingsgraad. Elke 'normaal vorderende' leerling moet de gelegenheid hebben om deze vorming af te ronden in de periode waarin hij gehouden is aan de leerplicht.

In de omringende landen is de leerplicht veel beperkter..

De differentiatie in opleidingsduur brengt met zich mee dat (normaal vorderende) jongeren die hun opleiding volgen in het BSO hun basisvorming niet kunnen voleindigen in de periode waarin ze onderhevig zijn aan de leerplicht. ⁽⁹⁾

4.2 Een aantal jongeren stroomt uit zonder inzetbare kwalificatie

Uit de LOSO-onderzoeksresultaten blijkt dat 19,9 % van de jongeren geen getuigschrift of diploma op het einde van het zesde leerjaar van het voltijds secundair onderwijs. Dit percentage vermindert tot 17,1 % indien we ook het kwalificatiegetuigschrift van het derde leerjaar van de tweede graad BSO, het kwalificatiegetuigschrift van de derde graad van het DBSO, een attest van het vijfde jaar BUSO en een getuigschrift van een afgeronde

⁷ Deze interpretatie van de huidige wetgeving biedt ruimte om de opleidingsduur in het BSO terug te brengen naar 6 jaar indien daarvoor de nodige inhoudelijke argumenten tot stand worden gebracht.

⁸ Uit de statistieken blijkt bovendien dat heel wat jongeren in alle onderwijsvormen, door opgelopen studieovertraging, hun diploma secundair onderwijs slechts geruime periode na beëindigen van de leerplicht behalen. Zie tabel B3.1

⁹ Uit de statistieken blijkt bovendien dat heel wat jongeren in alle onderwijsvormen, door opgelopen studieovertraging, hun diploma secundair onderwijs slechts geruime periode na beëindigen van de leerplicht behalen. Zie tabel B3.1

middenstandsopleiding als kwalificatie beschouwen. 9.2 % stroomt uit zonder getuigschrift van de tweede graad TSO-BSO. ⁽¹⁰⁾⁽¹¹⁾

In het verslag van Lissabon (maart 2000) engageert de Europese Raad zich tot het halveren tegen 2010 van het aantal 18- tot 24- jarigen dat alleen lager secundair onderwijs heeft genoten en geen verder onderwijs of opleiding krijgt. De minister van onderwijs engageert zich in haar beleidsnota tot het versterken van de startkwalificaties van de schoolverlaters.

Uit onderzoek blijkt dat een behoorlijk aantal jongeren uitstroomt zonder herkenbare / inzetbare kwalificaties. Er zijn duidelijke beleidsopties zowel Europese als Vlaamse om de ongekwalificeerde uitstroom terug te dringen.

4.3 Ongekwalificeerde jongeren op de arbeidsmarkt en in het hoger onderwijs

Uit cijfergegevens van VDAB ⁽¹²⁾ blijkt dat jongeren die uitstromen zonder getuigschrift of diploma van het secundair onderwijs op de arbeidsmarkt minder succesvol zijn. De werkloosheid (één jaar na schoolverlaten nog geen job) is 22,3 % voor het lager technisch secundair onderwijs; 29,3 % voor het lager beroeps secundair onderwijs en 40,3 % voor het lager onderwijs.

Wat de toegang tot het hoger onderwijs betreft, hebben deze jongeren beperkte mogelijkheden. Ze hebben de mogelijkheid om alsnog een getuigschrift of diploma secundair onderwijs te behalen bij de examencommissie van de Vlaamse gemeenschap voor het voltijds secundair onderwijs en in het onderwijs voor sociale promotie. Er is ook de mogelijkheid om deel te nemen aan hoger onderwijs aan de open universiteit.

In het voorontwerp van decreet betreffende de structurering in het hoger onderwijs (versie 18.01.2002) wordt nu toch de mogelijkheid voorzien om 21-jarigen, mits voldaan aan voorwaarden door het instellingsbestuur bepaald, toe te laten tot het hoger onderwijs.

Jongeren die voortijdig uitstromen zijn minder succesvol op de arbeidsmarkt en hebben minder mogelijkheden tot deelname aan hoger onderwijs.

4.4 Het niet gelijktijdig afronden van de basisvorming in het secundair lokt een aantal bijkomende problemen uit

De werkgroep stelt vast dat er elk jaar een aantal jongeren met diploma secundair onderwijs instromen in een 7^{de} jaar BSO. In het schooljaar 1998-1999 zijn er 326 leerlingen met een diploma secundair onderwijs ingeschreven in het 7^{de} jaar BSO. Deze groep vertegenwoordigt een aandeel van 3.4%. (zie bijlage 3, tabel B3.3)

Voor hen is het behalen van een diploma alvast geen motivatie tot deelname aan zo'n 7de jaar. Bovendien worden deze jongeren geconfronteerd met basisvorming die zij reeds genoten hebben. Daarom krijgen zij vrijstelling voor die vakken die behoren tot de basisvorming. Om evenwel als regelmatige leerling beschouwd te kunnen worden, moeten

¹⁰ Douterlungne Mia, Van de Velde Veerle; Ongekwalificeerd : zonder paspoort ? Resultaten van een onderzoek naar de omvang, karakteristieken en aanpak van de ongekwalificeerde uitstroom, 8/6/2001

¹¹ Bij de analyses op de LOSO steekproef zijn slechts gegevens beschikbaar tem 30 juni 1999. Dit brengt ons meteen op het probleem van de missings: op 30 juni 1999 zaten nog steeds 149 leerlingen in het secundair; van 447 Iln was de postsecundaire schoolpositie vooralsnog onbekend wat betekent dat van 7% de secundaire loopbaan onvolledig is. Dit bestand wordt in het kader van een VIONA-project vervolledigd. De 7% missings werden toegevoegd aan de groep 'ongekwalificeerde uitstroom'.

¹² VDAB, Werkzoekende schoolverlaters in Vlaanderen, 16^{de} longitudinale studie juni 1999-juni 2000.

jongeren wel nog een minimumpakket van 28 wekelijkse lestijden bijwonen. In een aantal gevallen wordt ook voorzien in vervangende activiteiten.

De werkgroep stelt vast dat er in de vierde graad van het BSO jaarlijks een groot aantal jongeren instromen die niet beschikken over een diploma secundair onderwijs.

In het schooljaar 1998-1999 ging het hier over 66,15 % van de gehele populatie in het eerste jaar van de vierde graad of 678 jongeren.

In het schooljaar 1999-2000 ging het hier over 63,59 % van de gehele populatie in het eerste jaar van de vierde graad of 558 jongeren.

Nochtans wordt er in de vierde graad geen bijkomende basisvorming aangeboden. Er is dus een verschil in genoten basisvorming tussen jongeren die een diploma secundair onderwijs behalen na het succesvol doorlopen van een derde jaar van de derde graad en jongeren die een diploma behalen na een vierde graad.

De verschillende leertrajecten die leiden tot een diploma secundair onderwijs omvatten niet alle eenzelfde aanbod basisvorming. Ook houders van een diploma secundair onderwijs nemen deel aan een 7^{de} jaar BSO dat leidt tot een diploma secundair onderwijs.

4.5 De toegang tot het hoger onderwijs en de arbeidsmarkt is niet voor elk diploma secundair onderwijs evident

Op basis van elk diploma secundair onderwijs verkrijgt een jongere toegang tot het hoger onderwijs en tot de arbeidsmarkt. Nochtans heeft een diploma secundair onderwijs geen éénduidige betekenis naar doorstroomgerichtheid dan wel beroepsgerichtheid. (cf. 3.1)

Uit cijfergegevens van VDAB ⁽¹³⁾ blijkt dat 13,7 % van de schoolverlaters met een diploma van het technisch secundair onderwijs of kunst secundair onderwijs na 1 jaar nog werkzoekend zijn. 14,3 % van de schoolverlaters met een getuigschrift of diploma BSO is na 1 jaar nog werkzoekend. 24,3 % van de schoolverlaters met een diploma ASO is na 1 jaar nog werkzoekend. Dit aandeel ligt hoger dan het aandeel van de schoolverlaters met een getuigschrift lager technisch of kunstsecundair onderwijs. Het aantal schoolverlaters na een ASO-opleiding is verhoudingsgewijs evenwel beperkt. (2584 van de 25.236 of iets meer dan 10%, in het TSO en KSO bedraagt dit 8202 van 20537 of 40%).⁽¹⁴⁾ Binnen deze algemene groepering van studierichtingen zijn er uiteraard nog behoorlijke verschillen tussen studierichtingen (zie tabel B1.1 en B1.2).

Alleszins doet dit vragen rijzen over de mate waarin een diploma ASO voldoende instapcompetenties biedt om volwaardig in te stappen in het beroepsleven.

De analyse van Jan Denys in Job@ van 27 februari 1999 over de eeuwigdurende herwaardering van het TSO legt de nadruk op de verkeerde studiekeuze van de leerlingen die de lat simpelweg te hoog leggen. Dat blijkt ook uit het volgende. De onderwijsinspectie meldt in haar Verslag 1997 over de toestand van het secundair onderwijs "dat 20% van alle ASO-abituriënten na twee jaar niet geslaagd blijkt in enige vorm van hoger onderwijs of

¹³ VDAB, Werkzoekende schoolverlaters in Vlaanderen, 16^{de} longitudinale studie juni 1999-juni 2000.

¹⁴ Deze cijfergegevens worden getoetst aan de resultaten van het SONAR-onderzoek.

verdere studies stopzette". In De Standaard van 4 september 1998 schrijft Guy Tegenbos op basis van de studie "Zittenblijven en schoolse vertraging in het Vlaams onderwijs; een kwantitatieve analyse 1996-1997" over het watervalstelsel. Hij vermeldt onder meer: "van de leerlingen van het derde leerjaar technisch onderwijs (TSO) mislukte meer dan 20% het jaar voordien in een derde leerjaar algemeen onderwijs (ASO)".

Het aantal jongeren met diploma BSO dat instroomt in het hogescholenonderwijs bedraagt 3,76 % van de gehele populatie generatiestudenten in het hogescholenonderwijs. Het zijn vooral ASO- en TSO-jongeren die instromen in het hogescholenonderwijs. In enkele studiegebieden is de deelname van BSO-gediplomeerden opvallend groter : architectuur, audiovisuele en beeldende kunst, en onderwijs. In het universitair onderwijs vormt de groep jongeren met vooropleiding uit het BSO 0.33 % van de gehele groep generatiestudenten.

10 % van alle gediplomeerden BSO neemt deel aan het hoger onderwijs. 9.36 % participeert in het hogescholenonderwijs. 0.43 % neemt deel aan het universitair onderwijs. Totaal vertegenwoordigt dit een aandeel bijna 10 %.

Uit het SONAR-onderzoek blijkt ook dat bijna 10% van de jongeren met vooropleiding BSO die een getuigschrift van het 7^{de} jaar behalen, effectief instromen in het hoger onderwijs. Aangezien niet meer dan één op 10 jongeren met vooropleiding BSO de keuze voor hoger onderwijs maakt, wordt de keuze om een 7^{de} jaar aan te vatten door andere motieven bepaald. Een 7^{de} jaar is in de eerste plaats bedoeld als specialisatie (en gericht op directe tewerkstelling) en allicht bestaat er ook samenhang met de algemene trend om langer te studeren. (bijlage 2, tabel B2.1)

Een beperkt aantal jongeren met BSO-vooropleiding behaalt effectief een diploma in het universitair onderwijs. (zie bijlage 1, tabel B1.3). Bij nader onderzoek blijken deze uitzonderingen late instromers te zijn in het universitair onderwijs.

Ook uit de cijfergegevens in tabel B1.4 en B1.5 blijkt dat in het hogescholenonderwijs weinig jongeren met BSO-vooropleiding doorstromen naar de hogere jaren. Het studiegebied waar verhoudingsgewijs de meeste BSO-leerlingen doorstromen naar de hogere jaren van het hogescholenonderwijs is het studiegebied "audiovisuele en beeldende kunsten". Ook in het studiegebied "onderwijs" zitten verhoudingsgewijs meer leerlingen met een BSO-opleiding. Ten opzichte van alle inschrijvingen in een derde jaar in het studiegebied onderwijs vormt de groep jongeren met BSO-opleiding een aandeel van 2.47 %.

Voor het gehele hogeschoolonderwijs van één cyclus bedraagt het aandeel jongeren met een BSO-opleiding 1,21 %. In het hogeschoolonderwijs van twee cycli bedraagt het aandeel jongeren met een BSO-opleiding 0,54 %.

Verhoudingsgewijs stromen weinig jongeren met BSO-vooropleiding in, in het hoger onderwijs. Hun kansen op het behalen van een diploma hoger onderwijs zijn verhoudingsgewijs beperkt.

Cijfergegevens bevestigen de verwachting dat jongeren met een doorstroomgerichte vorming minder succesvol zijn indien zij zich aansluitend bij het behalen van een diploma secundair onderwijs aanbieden op de arbeidsmarkt. Cijfergegevens bevestigen de verwachting dat jongeren met een beroepsgerichte vorming minder succesvol zijn indien zij aansluitend bij het behalen van een diploma secundair onderwijs instromen in het hoger onderwijs.

4.6 Overstapmogelijkheden tussen verschillende opleidingstrajecten zijn beperkt

De mogelijkheden om vanuit BUSO (OV3) en vanuit het DBSO een diploma secundair onderwijs te behalen, zijn beperkt.

Het kwalificatiegetuigschrift dat momenteel wordt uitgereikt in het BUSO (OV3) en in het DBSO kent momenteel geen parallel meer in het gewoon voltijds secundair onderwijs. Jongeren die na het behalen van een kwalificatiegetuigschrift in DBSO of BUSO hun individuele leerweg zouden willen voortzetten in het gewone voltijds secundair onderwijs komen niet in aanmerking voor het behalen van een diploma secundair onderwijs. Het kwalificatiegetuigschrift wordt immers niet gelijkwaardig geacht met een getuigschrift of studiegetuigschrift in het gewone voltijdse onderwijs. Na het succesvol beëindigen van het gewone voltijds secundair onderwijs ontvangen deze jongeren louter een studie-attest. Ook de andere attesten die in het BUSO of DBSO worden uitgereikt, of de certificaten die bij VIZO, VDAB en andere opleidingsverstreckers worden behaald, worden niet in aanmerking genomen met het oog op het behalen van een diploma secundair onderwijs in het voltijdse secundaire onderwijs.

In het volwassenenonderwijs kunnen jongeren met voorafgaand leertraject in het BUSO of in het DBSO wel nog een diploma secundair onderwijs behalen. Er wordt daarbij vrijstelling gegeven voor die onderdelen die in de vorige opleiding(en) reeds met succes werden afgerond. Het toekennen van vrijstellingen is gebaseerd op een individuele beslissing. Er zijn geen gestandaardiseerde doorstroommogelijkheden. Het volwassenenonderwijs kan ook vrijstelling verlenen op basis van elders verworven competenties of kwalificaties.

Op basis van getuigschriften behaald in BUSO (OV3), in het DBSO, bij VIZO, VDAB of andere opleidingsverstreckers zijn geen efficiënte doorstroommogelijkheden naar het voltijds secundair onderwijs mogelijk. Het volwassenenonderwijs kan wel vrijstelling verlenen op basis van elders verworven competenties of kwalificaties.

4.7 De maatschappelijke betekenis van een diploma onder druk

De overheid legt de laatste jaren klemtoon op het belang van levenslang leren. Als gevolg daarvan heeft de overheid een gecoördineerd overheidsbeleid rond levenslang leren uitgestippeld. Hierbij wil zij enerzijds elk individu in de mogelijkheid stellen om de nodige vaardigheden en attitudes te verwerven om effectief levenslang te kunnen leren en anderzijds het nodige instrumentarium uitbouwen om levenslang leren ook mogelijk te maken.

Door de klemtoon die wordt gelegd op de nood aan levenslang leren vermindert de waarde van een diploma secundair onderwijs als een tijdsloze garantie op deelname aan het ruime maatschappelijke leven. Ook de transitie van school naar werk verloopt niet langer louter lineair. De transitie krijgt eerder een cyclisch verloop met daarin duale of geïntegreerde periodes van opleiding en werk.

Daarom moet elke opleiding de competenties om deel te nemen aan levenslang leren omvatten. Bovendien moet aan de aanbodzijde een onderwijsorganisatie staan die verworven kwalificaties en competenties efficiënt en effectief kan valideren en flexibele, ook individuele leerwegen mogelijk maakt. Het betekent ook dat zoveel mogelijk jongeren een

kwalificatie moeten behalen die hen in een latere levensfase toegang geeft tot vervolgonderwijs.

Ook de groeiende internationalisering maakt de voorheen éénduidige betekenis van een diploma minder transparant. Op de Vlaamse arbeidsmarkt dienen er zich geleidelijk aan meer buitenlandse diploma's aan. Daarom dringt de Europese unie in haar resolutie van 15 juli 1996 aan op de doorzichtigheid van beroepsopleidingscertificaten en de toepassing van een aantal instrumenten om die doorzichtigheid te bevorderen. De resolutie bepleit ondermeer de vermelding van het doel, de duur en de inhoud van de gevolgde beroepsopleiding en een zo nauwkeurig mogelijke beschrijving van de verworven beroepscompetenties.

De implementatie van een modulaire onderwijsorganisatie is een derde ontwikkeling die de betekenis van een diploma in een ander daglicht stelt.

In een modulaire onderwijsorganisatie kan men aan elke module een voor de arbeidsmarkt relevant certificaat koppelen dat tot directe inzetbaarheid kan leiden.

In een aantal kringen leeft de vrees dat hierdoor de uitstroom bevorderd zou worden van leerlingen die aan de leerplicht hebben voldaan maar nog geen voldoende vorming hebben genoten om een diploma te behalen. Terzelfdertijd biedt een modulaire onderwijsorganisatie mogelijkheden om op efficiënte wijze in een vervolgopleiding aan te vatten in een latere levensfase en alzo de tekorten aan opleiding in te halen.

Het toenemende belang dat gehecht wordt aan (h)erkenning van kwalificaties en competenties die reeds verworven zijn, zowel in het formele opleidingscircuit als daarbuiten is een vierde ontwikkeling die bijdraagt tot een vermindering in de betekenis van een diploma. Ook competenties die werden verworven zonder dat deze gevalideerd werden door een diploma, kunnen hierdoor gevalideerd worden. Deze ontwikkeling biedt kansen om leren op de werkplek in onderwijs te valideren, om zij-instromers en her-instromers op efficiënte wijze een aangepaste individuele leerweg aan te bieden.

Het kan ook tot gevolg hebben dat de onderwijsinstelling een verminderde impact krijgt op de kwaliteit van de opleiding in haar geheel en de kwaliteit van een diploma als sluitstuk van die opleiding. Veel hangt af van de validatieprocedure en aan wie die wordt toegewezen.

Zowel de modulaire onderwijsorganisatie als het toenemende belang dat gehecht wordt aan de (h)erkenning van elders verworven competenties doen de portfolio (of soortgelijke instrumenten) als ondersteunend instrument aan belang winnen. Een portfolio legt in vergelijking met een diploma meer klemtoon op de individuele leerweg. Wel kan een portfolio een belangrijk instrument zijn in de erkenning van elders verworven competenties en kwalificaties met het oog op het verwerven van een diploma. Een portfolio biedt transparantie over de gevolgde leerweg.

In het voorontwerp van decreet (versie 18.01.2002) worden de toelatingmogelijkheden tot het hoger onderwijs verruimd. Op basis van dit decreet zou toelating verleend worden aan houders van een diploma van het secundair onderwijs, een diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, een diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een gelijkwaardig diploma.

Vanaf 21 jaar zijn deze diploma's niet meer noodzakelijk om toegelaten te worden. Wel bepaalt het instellingsbestuur de voorwaarden waaronder de student kan ingeschreven worden.

Een aantal maatschappelijke ontwikkelingen en onderwijsontwikkelingen doen afbreuk aan de algemene herkenbaarheid en uniciteit van een diploma als studiebewijs. Elk diploma moet een (met voldoende succes) afgelegde leerweg bevestigen waarin o.a. de competenties tot levenslang leren worden ontwikkeld. Daarbij aansluitend moet er voldoende gelegenheid tot en aansluiting met vervolgopleidingen geboden worden.

5 Een aantal mogelijke scenario's inzake de studiebewijzen in het secundair onderwijs

Hierna worden een aantal mogelijke scenario's geschetst inzake studiebewijzen in het secundair onderwijs. Deze scenario's zijn niet exhaustief. De combinatie van de verschillende aspecten van de scenario's kunnen nog tot andere varianten leiden. De werkgroep heeft drie hoofdsenario's gekozen, en daarbij pro's en contra's uitgeschreven. Het derde scenario komt grotendeels overeen met de huidige situatie, zij het dat het 7^{de} jaar uitdrukkelijk wordt ont dubbeld zodat een specifieke voorbereidende opleiding op hoger onderwijs wordt voorzien.

Er zijn uiteraard andere varianten denkbaar op deze hoofdsenario's. Het naast mekaar uitschrijven van scenario's met pro's en contra's heeft ook tot doel een dieper inzicht in de complexiteit van het dossier te verschaffen.

5.1 Scenario 1

Het diploma wordt uitgereikt na het tweede jaar van de derde graad. Omdat het diploma een zekere standaard blijft vertegenwoordigen, wordt het beschouwd als een belangrijke mijlpaal. Daarom moeten zoveel mogelijk jongeren het diploma behalen. Niet voor alle jongeren is dit eindniveau haalbaar. Tussentijdse certificaten zijn noodzakelijk.

Op basis van het diploma secundair onderwijs wordt een leerling in principe toegelaten worden tot het hoger onderwijs. Wel kan aan leerlingen geadviseerd worden om vooraf een voorbereidende opleiding te volgen.

5.1.1 Betekenis diploma

Een diploma secundair onderwijs is in de eerste plaats een bewijsstuk van een afgelegde leerweg. De toevoeging van een diplomasupplement biedt bijkomende transparantie over deze afgelegde leerweg. Toch onderscheidt het diploma zich nog van de portfolio. Een diploma vertegenwoordigt een zekere standaard.

Een diploma staat garant voor het voleindigen van een basisvorming en voor ofwel een beroepsgerichte vorming, ofwel een luik doorstroomgerichte vorming of beide. Basisvorming is gericht op het wenselijke vaardigheidsniveau dat jonge mensen minimaal zouden moeten beheersen om adequaat en met enig succes de kenniseconomie te betreden. ⁽¹⁵⁾

Pro	Contra
<p>Deze omschrijving beklemtoont dat een diploma secundair onderwijs geen éénduidige betekenis heeft. Het éne diploma is het andere niet. Toch wordt, met het oog op maatschappelijke duidelijkheid, ook gezocht naar een zekere gemeenschappelijkheid, een aanduiding van</p>	<p>Indien we geen zelfde betekenis kunnen hechten aan elk diploma, beantwoordt de invulling van een diploma secundair onderwijs dan nog wel aan een standaard ? Zou men niet beter een onderscheid maken tussen de studiebewijzen behaald na het met</p>

¹⁵ Wat leert ons de International Adult Literacy Survey ? Beleidsaanbevelingen op basis van de internationale en Vlaamse IALS-resultaten, Prof. Dr. D. Van Damme.

gelijkwaardigheid.	succes doorlopen van een doorstroomgerichte vorming en een beroepsgerichte vorming ?
5.1.2 Diploma na 6 jaar	
Alle jongeren moeten binnen de leerplichtperiode een diploma secundair onderwijs kunnen behalen. Een diploma secundair onderwijs wordt dan uitgereikt op het einde van het tweede jaar van de derde graad. Dit betekent dat de basisvorming van de derde graad in het BSO heroverwogen moet worden.	
Pro	Contra
Een normaal vorderende leerling moet binnen de periode waarin hij gehouden is aan de leerplicht, de basisvorming kunnen voleindigen en dus een diploma secundair onderwijs kunnen behalen. (cf. 4.1)	Vlaanderen kent in vergelijking met het buitenland een lange leerplicht. Het vooropstellen van het behalen van een diploma secundair onderwijs legt de lat wel zeer hoog. Meer dan de helft van de jongeren in BSO heeft in het tweede jaar van de derde graad reeds studievertraging opgelopen. Het uitreiken van het diploma na 6 jaar zal niet alle jongeren in staat stellen het diploma ook effectief binnen de leerplichtperiode te behalen. Dit geldt evenzeer voor KSO en TSO en in mindere mate voor ASO (¹⁶).
Heel wat jongeren stromen uit na het met succes voleindigen van zes jaar secundair onderwijs. Ook daarom is het belangrijk dat de basisvorming wordt voleindigd door zoveel mogelijk jongeren.	Indien ook in studierichtingen met beroepsgerichte finaliteit adequaat moet worden voorbereid op hoger onderwijs binnen de zes jaar, moet de basisvorming verzwaaard worden. Dit roept volgende vragen op. Zal de beroepsgerichte vorming daardoor niet te sterk in het gedrang komen ? Is het zinvol de basisvorming te verzwaaard voor die jongeren die geen ambitie hebben in het hoger onderwijs ? Is het haalbaar de basisvorming te verzwaaard voor voor alle jongeren ?
Het voorstel kadert in de algemene herwaardering van het beroepsonderwijs, en van operationele en motorische vaardigheden. Alle jongeren krijgen na zes jaar met succes doorlopen van het secundair onderwijs een diploma.	De vrees leeft dat de huidige 'gelijkwaardigheid' van de diploma's secundair onderwijs in vraag zal worden gesteld, zeker ook wat toegang tot hoger onderwijs betreft.
Zowel in de 7 ^{de} jaren als in de 4 ^{de} graad hoeft geen basisvorming meer aangeboden te worden. Daardoor wordt het huidige onevenwicht weggewerkt tussen de 7 ^{de} jaren en de 4 ^{de} graad in het aanbod basisvorming. Ook de instroom in 7 ^{de} jaren en 4 ^{de} graad is qua doorlopen	De vrees leeft dat jongeren zullen denken dat ze via BSO op een gemakkelijker wijze een diploma kunnen behalen en dus naar BSO zullen overstappen.

¹⁶

In het BSO zitten 42.83 % van de jongeren op leeftijd op het einde van het tweede jaar van de derde graad, in het KSO 44.07 %, in het TSO 56.10 % en in het ASO 82.43 %.

basisvorming gelijkwaardig.	
	De vrees leeft dat dit voorstel tot meer studievertraging zal aanleiding geven. Enerzijds bestaat de kans dat klassenraden op het einde van het tweede jaar van de derde graad meer C-attesten zullen uitreiken. Anderzijds bestaat de kans dat meer jongeren onvoorbereid zullen deelnemen aan hoger onderwijs waardoor het risico op mislukking in het hoger onderwijs studievertraging zal oplopen.
	Men vreest dat minder jongeren zullen deelnemen aan een specialisatiejaar omdat het niet langer de weg naar een diploma is. Een specialisatiejaar legt een directe band naar tewerkstelling. Het niet meer deelnemen aan een specialisatiejaar is nadelig van de leerlingen. Het zou wel een impuls kunnen betekenen om de specialisatiejaren een vernieuwde invulling te geven, om alzo de aantrekkingskracht ervan te vergroten.

5.1.3 Adequate initiatieven opdat zoveel mogelijk jongeren een diploma secundair onderwijs kunnen behalen.

Zowel in onderwijs als in de trajectbegeleiding moeten adequate maatregelen worden uitgebouwd opdat zoveel mogelijk jongeren een diploma secundair onderwijs zouden kunnen behalen. Hierbij kan gedacht worden aan een meer systematisch uitgebouwde leerlingbegeleiding, aan erkenning van werkervaringen in leertrajecten, aan de uitbouw van duale opleidingstrajecten,

In elk opleidingstraject moeten elders verworven competenties en kwalificaties gevalideerd kunnen worden en zo mogelijk tot vrijstellingen aanleiding geven. Gelijkwaardige kwalificaties verworven in het éne opleidingstraject (bijvoorbeeld BUSO, DBSO, VIZO, VDAB) moeten erkend worden in een ander opleidingstraject zodat jongeren gestimuleerd worden hun individuele leerweg verder te zetten en jongeren in de gelegenheid worden gesteld om bij herintrede in het onderwijs een diploma secundair onderwijs op efficiënte wijze te behalen.

De werkgroep meent dat alle studiebewijzen uitgereikt in het voltijds secundair onderwijs (in het bijzonder BUSO) en in het DBSO doorstroommogelijkheden moeten bieden naar andere opleidingstrajecten in het secundair onderwijs en in het volwassenenonderwijs. Elk studiebewijs uitgereikt in het secundair onderwijs moet aansluitingsmogelijkheden bieden met één of meerdere opleidingstrajecten in het secundair onderwijs of in het volwassenenonderwijs.

Bij de conceptuele uitwerking van een nieuwe structuur van studiebewijzen, moet men dus uitgaan van een nood aan stapelbaarheid van verschillende studiebewijzen in de verschillende onderwijsniveaus en –sectoren. Een modulaire onderwijsorganisatie en een portfolio zijn daarbij nuttige hulpmiddelen.

5.1.4 Tussentijdse certificaten voor jongeren voor wie een diploma secundair onderwijs niet haalbaar is.

Een diploma secundair onderwijs is voor een aantal jongeren niet haalbaar. Daarom vindt de werkgroep het noodzakelijk dat bij het verlaten van het secundair onderwijs telkens een attest van verworven competenties wordt uitgereikt. Tevens moet men in de beroepsgerichte leertrajecten secundair onderwijs nog verschillende tussentijdse certificaten introduceren (een gedifferentieerde studiesanctionering uitwerken). Deze moeten een zekere herkenbaarheid hebben, zowel maatschappelijk als voor de arbeids- en opleidingsmarkt.

Het einde van de tweede graad kan een referentie- of ijkpunt zijn waaraan de overheid een tussentijds certificaat koppelt. De eindtermen en specifieke eindtermen van de tweede graad staan in functie van een minimaal maatschappelijk functioneren, en integratie in een beperkt aantal beroepssituaties (smalle kwalificaties).

Pro	Contra
Jongeren die uitstromen uit onderwijs hebben een herkenbaar certificaat of een attest verworven competenties op zak. Dit verhoogt de inzetbaarheid op de arbeidsmarkt en de mogelijkheden om opnieuw in te stromen in onderwijs.	Is het haalbaar om in alle beroepsgerichte opleidingen een dergelijk tussentijds certificaat te introduceren ?
	De vrees leeft dat de toekenning van tussentijdse certificaten de uitstroom uit onderwijs zal bevorderen, daar waar het algemeen streefdoel blijft dat zoveel mogelijk jongeren het diploma secundair onderwijs behalen.

5.1.5 Bijkomende voorbereiding hoger onderwijs of arbeidsmarkt, en specialisatie-opleidingen

Niet gelijk welke studierichting secundair onderwijs is de beste voorbereiding op gelijk welke studierichting in hoger onderwijs of gelijk welk werk op de arbeidsmarkt. Voor een aantal jongeren zijn de doorstromingsmogelijkheden naar hoger onderwijs beperkt.

Er zijn dus bijkomende initiatieven nodig om sommige jongeren voor te bereiden op deelname aan hoger onderwijs, en anderen op deelname aan de arbeidsmarkt. Doelgerichte, aangepaste bijkomende opleidingen moeten worden ontwikkeld.

Naast de bestaande specialisatie-opleidingen wordt een opleiding ontwikkeld die jongeren met een beroepsgerichte vorming voorbereidt op deelname aan het hoger onderwijs. Deze bijkomende opleiding is gericht op vorming van vaardigheden en houdingen die noodzakelijk zijn in functie van deelname aan het hoger onderwijs, maar kan uiteraard een doorstroomgerichte opleiding niet vervangen. (voorbereidende opleiding hoger onderwijs)

Deze opleidingen moeten zeer sterk inspelen op individuele noden en behoeften. Bijgevolg is inhoudelijke en organisatorische (voltijds / deeltijds / duaal) differentiatie nodig. Een modulaire onderwijsorganisatie kan daartoe de nodige ondersteuning bieden. Ook moeten in het kader van deze voorbereidende opleiding expliciet mogelijkheden gecreëerd worden voor erkenning van elders verworven competenties. Dit is ook van groot belang voor jongeren die in een latere levensfase alsnog willen deelnemen aan hoger onderwijs.

De opleidingsduur kan variëren van één tot drie jaar.

Ook voor jongeren met een doorstroomgerichte vorming die rechtstreeks willen uitstromen naar de arbeidsmarkt, is bijkomende vorming nodig. Deze bijkomende vorming omvat algemene competenties

die noodzakelijk zijn op de arbeidsmarkt, maar kan uiteraard een beroepsgerichte opleiding niet vervangen.	
Pro	Contra
Het onderscheiden van een voorbereidende opleiding hoger onderwijs en een specialisatie-opleiding komt tegemoet aan de nood om jongeren met een ambitie hoger onderwijs beter voor te bereiden op hoger onderwijs zodat hun kansen op succes toenemen.	Het aantal jongeren dat vrijwillig kiest voor zo'n voorbereidende opleiding hoger onderwijs zal vermoedelijk <u>beperkt</u> zijn. De opleiding staat enkel en alleen in teken van voorbereiding op hoger onderwijs. Daarbuiten is de relevantie beperkt, dit in tegenstelling tot de specialisatie-opleiding.
5.1.6 De organisatie van opleidingen met het oog op bijkomende voorbereiding hoger onderwijs	
De werkgroep stelt voor om de opleiding te situeren in het secundair onderwijs maar de organisatie en inhoudelijke invulling ervan toe te vertrouwen aan een gemengde opleidingscommissie secundair en hoger onderwijs. Ook de jongeren zouden een gemengde opleiding aangeboden krijgen. Meer algemene componenten worden aangeboden in het secundair onderwijs, de meer contextgebonden componenten worden aangeboden door het hoger onderwijs. In elk geval moet de opleiding ook opgenomen worden in het aanbod tweedekansonderwijs.	
Pro	Contra
De toewijzing van de eindverantwoordelijkheid aan secundair onderwijs wijst ook de begeleidingsopdracht toe aan het secundair onderwijs. Daardoor kan er nauwe aansluiting zijn tussen de voorbije studiekeuzebegeleiding in het secundair onderwijs en de begeleiding tijdens de voorbereidende opleiding hoger onderwijs.	De toewijzing van de eindverantwoordelijkheid aan secundair onderwijs kan de indruk wekken dat het diploma secundair onderwijs dan toch niet volwaardig is.
Het secundair onderwijs heeft zicht op eindtermen en kan aansluitend daarbij een stuk algemene vorming verzorgen. Het hoger onderwijs heeft zicht heeft op de noodzakelijke voorkennis. In het hoger onderwijs kan men de algemene studievaardigheden en leerhoudingen vertalen naar de context van de toekomstige studiekeuze. Onderzoek toont aan dat contextgebonden leren een grotere effectiviteit heeft. Men mag ook verwachten dat dit tot grotere motivatie zal leiden.	
Er kan overleg gevoerd worden over de wenselijke invulling van het voorbereidende opleiding hoger onderwijs en over de aansluiting tussen secundair en hoger onderwijs. Dit kan de aansluiting hoger onderwijs-arbeidsmarkt ten goede komen.	Deze oplossing vergt intensief overleg tussen secundair en hoger onderwijs.

Een behoorlijke, geografische spreiding is mogelijk omdat slechts een gedeelte van de opleiding contextgebonden wordt aangeboden.	
Het gedeeltelijk volgen van de opleiding in secundair en hoger onderwijs kan de overgang van secundair naar hoger onderwijs vergemakkelijken. Het combineert de laagdrempeligheid tot deelname en de voordelen van de kennis van het voortraject in het secundair onderwijs met de motiverende perspectieven van gedeeltelijke participatie – tussen leeftijdsgenoten- in het hoger onderwijs.	
Mogelijks kunnen reeds een beperkt aantal onderdelen uit een eerste jaar van het hoger onderwijs ingeschoven worden in de voorbereidende opleiding.	

5.1.7 De toegang tot hoger onderwijs of arbeidsmarkt

De toegang tot het hoger onderwijs op basis van een diploma secundair onderwijs blijft in principe mogelijk. Wel zijn aanvullende maatregelen nodig.

De schoolloopbaanbegeleiding in het secundair onderwijs en de CLB's hebben een belangrijke opdracht om jongeren te begeleiden bij de uitbouw van een goede schoolloopbaan en bij de overgang naar de beroepsloopbaan. Deze begeleiding verloopt procesmatig en geïntegreerd zodat jongere goede actorkwalificaties kunnen verwerven (=goed leren kiezen, trajectmatig leren denken, veelheid van info leren verwerven, een beter inzicht leren krijgen in zichzelf, de invloed van anderen leren onderkennen en zich daartegenover leren positioneren). Op die manier worden ze auteur van hun eigen loopbaan en kunnen persoonlijke verantwoordelijkheid nemen inzake loopbaanbeslissingen.

Het hoger onderwijs heeft een belangrijke opdracht bij het duidelijk omschrijven van de instroomeisen voor elke opleiding. De uitwerking van het SOHO-advies is tevens een noodzakelijk iets.

In het SOHO-advies van de VLOR wordt gesteld dat jongeren in de derde graad een keuzedossier moeten aanleggen. Het keuzedossier bevat het geheel van persoonlijke en formele gegevens over het keuzeproject van de leerling, inclusief de resultaten die behaald werden op zelfevaluatieproeven en tijdens excursiecurssussen. (17) Vervolgens formuleert de klassenraad een advies m.b.t. de keuze voor vervolgopleiding(en) in het hoger onderwijs. Bovendien kan de klassenraad ook aanvullende voorstellen formuleren. Conform het SOHO-raamadvies kunnen deze adviezen ook groepen van opleidingen of onderwijsvormen betreffen. Het advies van de klassenraad kan ook betrekking hebben op de keuze om uit te stromen naar de arbeidsmarkt of de keuze om een specialisatiejaar aan te vatten.

Het SOHO-advies stelt verder dat aan zo'n advies ook consequenties moeten verbonden worden. "In alle gevallen waar een leerling buiten het advies treedt dat hij gekregen heeft, dient hij een intakegesprek te voeren met de universiteit of hogeschool waar hij zich wenst in te schrijven. Deze adviseert vervolgens over zijn toelating tot bepaalde opleidingen." (18)

Naar analogie met het SOHO-advies kan de jongere deelname aan een voorbereidende opleiding hoger onderwijs opnemen in zijn keuzedossier. Een zelfde redenering kan gemaakt worden voor de klassenraad of het intakegesprek.

¹⁷ Overgang van secundair naar hoger onderwijs, raamadvies cahier 10, VLOR, 25 maart en 20 mei 1997

¹⁸ Overgang van secundair naar hoger onderwijs, raamadvies cahier 10, VLOR, 25 maart en 20 mei 1997, p. 12

Voor jongeren die slechts na verloop van tijd willen instromen in hoger onderwijs, moet een diploma secundair onderwijs volstaan om toegelaten te worden.

Daarom wordt ook voorgesteld om voor deze jongeren de geldigheid van het advies te laten vallen. De periode na behalen van een diploma secundair onderwijs en moment van inschrijving moet dan tenminste 5 kalenderjaren bedragen.

Pro	Contra
De klemtoon ligt op de verantwoordelijkheid van de jongere voor zijn eigen leertraject. Dit wordt aangevuld met een aanbod aan begeleidingsactiviteiten.	Nodeloze mislukkingen in het hoger onderwijs of op de arbeidsmarkt moet men vermijden. Jongeren die een beroepsgerichte vorming hebben genoten, hebben beperkte slaagkansen in hoger onderwijs. Jongeren met een doorstroomgerichte vorming, hebben beperkte slaagkansen op de arbeidsmarkt. Daarom zou men de resultaten van de adviesprocedure bindend kunnen formuleren. Een andere mogelijkheid bestaat erin om de toegang tot het hoger onderwijs voor jongeren met een beroepsgerichte vorming zondermeer te koppelen aan een succesvolle deelname aan een voorbereidende opleiding hoger onderwijs.

5.2 Scenario 2

Het diploma wordt uitgereikt op het einde van het tweede jaar van de derde graad en staat garant voor het voleindigen van de basisvorming en een voldoende voorbereiding op hoger onderwijs. Parallel daarmee wordt een kwalificatiegetuigschrift uitgewerkt. Dit wordt uitgereikt op het einde van het tweede jaar van de derde graad, en staat garant voor het voleindigen van de basisvorming en een beroepsgerichte vorming.

Omdat het diploma en het kwalificatiegetuigschrift zekere standaarden blijven vertegenwoordigen, wordt het beschouwd als een belangrijke mijlpaal. Daarom moeten zoveel mogelijk jongeren het diploma of het kwalificatiegetuigschrift behalen. Niet voor alle jongeren is dit eindniveau haalbaar. Tussentijdse certificaten zijn noodzakelijk.

Op basis van het diploma secundair onderwijs wordt een leerling in principe toegelaten tot het hoger onderwijs. Wel worden leerlingen geadviseerd over hun studiekeuze. Het diploma biedt de garantie dat voldoende competenties werden verworven voor een succesvolle studieloopbaan in één of meerdere opleidingen in het hoger onderwijs. Het diploma secundair onderwijs biedt geen garanties voor een succesvolle intrede op de arbeidsmarkt.

Het kwalificatiegetuigschrift biedt de nodige startcompetenties voor één of meerdere beroepen. Het kwalificatiegetuigschrift biedt geen garanties voor een succesvolle studieloopbaan in het hoger onderwijs.

Naast de specialisatiejaren wordt ook een voorbereidende opleiding hoger onderwijs uitgebouwd. Jongeren met een kwalificatiegetuigschrift kunnen deelnemen aan deze voorbereidende opleiding hoger onderwijs. Nadat deze met succes werd doorlopen, verkrijgen ze een diploma secundair onderwijs.

5.2.1 Betekenis diploma en kwalificatiegetuigschrift

Een diploma secundair onderwijs vertegenwoordigt een zekere standaard, omdat het garant staat voor het voleindigen van de basisvorming en voor een voldoende voorbereiding op hoger onderwijs.

Een kwalificatiegetuigschrift vertegenwoordigt een zekere standaard, omdat het garant staat voor het voleindigen van de basisvorming en voor een voldoende beroepsgerichte vorming.

Pro	Contra
Er is meer duidelijkheid waarvoor het "eindgetuigschrift" nu eigenlijk staat.	Een differentiatie in studiegetuigschrift versterkt de indruk dat er een hiërarchische relatie bestaat tussen het doorstroomgerichte en het beroepsgerichte onderwijs. Het zal alleszins de dualisering nog versterken. Zeker het behoud van de term "diploma" (met een bepaalde connotatie) voor het afronden van het doorstroomgerichte onderwijs bevestigt de traditionele hiërarchische relatie.
Het voorstel kadert in een aantal vernieuwende concepten in onderwijs : modularisering, doorbreken van onderwijsvormen,	Het voorstel veronderstelt een uitzuivering van de onderwijsvormen. Alle opleidingen, los van de bestaande onderwijsvormen moeten ofwel een beroepsgericht ofwel een doorstroomgericht karakter toegewezen krijgen.
	In het kader van het levenslang leren is het van belang dat voor zoveel mogelijk jongeren deel-

	name aan vervolgopleidingen mogelijk blijft. Het onderscheiden van verschillende studiegetuigschriften snijdt wellicht voor een aantal jongeren de mogelijke toegang tot hoger onderwijs af.
5.2.2 Diploma na 6 jaar, kwalificatiegetuigschrift na 6 jaar	
Alle jongeren moeten binnen de leerplichtperiode een diploma secundair onderwijs of een kwalificatiegetuigschrift secundair onderwijs kunnen behalen. Deze worden uitgereikt op het einde van het tweede jaar van de derde graad. Dit betekent dat de basisvorming van de derde graad in het BSO heroverwogen moet worden.	
Pro	Contra
Een normaal vorderende leerling moet binnen de periode waarin hij gehouden is aan de leerplicht, de basisvorming kunnen voleindigen en dus een diploma of kwalificatiegetuigschrift secundair onderwijs kunnen behalen. (cf. 4.1)	Vlaanderen kent in vergelijking met het buitenland een lange leerplicht. Het vooropstellen van het behalen van een diploma of kwalificatiegetuigschrift secundair onderwijs legt de lat wel zeer hoog. Meer dan de helft van de jongeren in BSO heeft in het tweede jaar van de derde graad reeds studievertraging opgelopen. Het uitreiken van het diploma na 6 jaar zal niet alle jongeren in staat stellen het diploma of kwalificatiegetuigschrift ook effectief binnen de leerplichtperiode te behalen. Dit geldt evenzeer voor KSO en TSO en in mindere mate voor ASO ⁽¹⁹⁾ .
Heel wat jongeren stromen uit na het met succes voleindigen van zes jaar secundair onderwijs. Ook daarom is het belangrijk dat de basisvorming wordt voleindigd door zoveel mogelijk jongeren.	Men vreest dat minder jongeren zullen deelnemen aan een specialisatiejaar omdat dit niet leidt tot een diploma. Een specialisatiejaar legt een directe band naar tewerkstelling. Het niet meer deelnemen aan een specialisatiejaar is nadelig van de leerlingen. Het zou wel een impuls kunnen betekenen om de specialisatiejaren een vernieuwde invulling te geven, om alzo de aantrekkingskracht ervan te vergroten.
Het voorstel kadert in de algemene herwaardering van het beroepsonderwijs, en van operationele en motorische vaardigheden. Alle jongeren krijgen na zes jaar met succes doorlopen van het secundair onderwijs een "eindgetuigschrift" secundair onderwijs.	
Zowel in de 7 ^{de} jaren als in de 4 ^{de} graad hoeft geen basisvorming meer aangeboden te worden. Daardoor wordt het huidige onevenwicht weggewerkt tussen de 7 ^{de} jaren en de 4 ^{de} graad	

19

In het schooljaar 1998-1999 behalen in het BSO 42.83 % van de jongeren hun getuigschrift van het tweede jaar van de derde graad op leeftijd, in het KSO 44.07 %, in het TSO 56.10 % en in het ASO 82.43 %.

in het aanbod basisvorming. Ook de instroom in 7 ^{de} jaren en 4 ^{de} graad is qua doorlopen basisvorming gelijkwaardig.	
<p>5.2.3 Adequate initiatieven opdat zoveel mogelijk jongeren een diploma of kwalificatiegetuigschrift secundair onderwijs kunnen behalen.</p>	
<p>Zowel in onderwijs als in de trajectbegeleiding moeten adequate maatregelen worden uitgebouwd opdat <u>zoveel mogelijk jongeren een diploma of kwalificatiegetuigschrift secundair onderwijs kunnen behalen</u>. Cf. 5.1.3</p>	
<p>5.2.4 Tussentijdse certificaten voor jongeren voor wie een diploma of kwalificatiegetuigschrift secundair onderwijs niet haalbaar is.</p>	
<p>Een diploma of kwalificatiegetuigschrift secundair onderwijs is voor een aantal jongeren niet haalbaar. Cf. 5.1.4</p>	
<p>5.2.5 Bijkomende voorbereiding hoger onderwijs en arbeidsmarkt, en specialisatie-opleidingen</p>	
<p>Aansluitend op het kwalificatiegetuigschrift kunnen twee opleidingsprofielen ontwikkeld worden</p> <p>a) Een profiel dat jongeren met een beroepsgerichte vorming voorbereidt op deelname aan het hoger onderwijs. Deze bijkomende opleiding is gericht op vorming van vaardigheden en houdingen die noodzakelijk zijn in functie van deelname aan het hoger onderwijs, maar kan uiteraard een doorstroomgerichte opleiding niet vervangen. (voorbereidende opleiding hoger onderwijs). Het met succes voleindigen van deze opleiding leidt wel tot een diploma.</p> <p>b) Een profiel dat jongeren met een beroepsgerichte vorming, specialisatie en verdieping aanbiedt in een bepaalde beroepsopleiding. (specialisatie-opleiding)</p> <p>Ook voor jongeren met een doorstroomgerichte vorming die rechtstreeks willen doorstromen naar de arbeidsmarkt, is bijkomende vorming nodig.</p> <p>Deze bijkomende vorming omvat algemene competenties die noodzakelijk zijn op de arbeidsmarkt, maar kan uiteraard een beroepsgerichte opleiding niet vervangen.</p>	
<p style="text-align: center;">Pro</p>	<p style="text-align: center;">Contra</p>
<p>Het onderscheiden van een voorbereidende opleiding hoger onderwijs en een specialisatie-opleiding komt tegemoet aan de nood om jongeren met een ambitie hoger onderwijs beter voor te bereiden op hoger onderwijs zodat hun kansen op succes in het hoger onderwijs toenemen.</p>	<p>Het aantal jongeren dat vrijwillig kiest voor zo'n voorbereidende opleiding hoger onderwijs zal vermoedelijk beperkt zijn. De opleiding staat enkel en alleen in teken van voorbereiding op hoger onderwijs. Daarbuiten is de relevantie beperkt, dit in tegenstelling tot de specialisatie-opleiding.</p>
	<p>Niet elke doorstroomgerichte opleiding secundair onderwijs bereidt adequaat voor op elke opleiding hoger onderwijs. Zou een voorbereidende opleiding hoger onderwijs ook hier geen mogelijkheden tot bijsturing kunnen</p>

	bieden ?
5.2.6 De organisatie van opleidingen met het oog op bijkomende voorbereiding hoger onderwijs	
Cf. 5.1.6	
5.2.7 De toegang tot hoger onderwijs of tot arbeidsmarkt	
<p>Toegang tot hoger onderwijs wordt verleend na het behalen van een diploma secundair onderwijs. Wel zijn aanvullende maatregelen nodig.</p> <p>De <u>schoolloopbaanbegeleiding</u> in het secundair onderwijs en de CLB's hebben een belangrijke opdracht om jongeren te begeleiden bij de uitbouw van een goede schoolloopbaan en bij de overgang naar de beroepsloopbaan. Deze begeleiding verloopt procesmatig en geïntegreerd zodat jongere goede actorkwalificaties kunnen verwerven (=goed leren kiezen, trajectmatig leren denken, veelheid van info leren verwerven, een beter inzicht leren krijgen in zichzelf, de invloed van anderen leren onderkennen en zich daartegenover leren positioneren). Op die manier worden ze auteur van hun eigen loopbaan en kunnen persoonlijke verantwoordelijkheid nemen inzake loopbaanbeslissingen.</p> <p>Het <u>hoger onderwijs</u> heeft een belangrijke opdracht bij het duidelijk omschrijven van de <u>instroomeisen</u> voor elke opleiding. De uitwerking van het <u>SOHO-advies</u> is tevens een noodzakelijk iets.</p> <p>In het SOHO-advies van de VLOR wordt gesteld dat jongeren in de derde graad een keuzedossier moeten aanleggen. Het keuzedossier bevat het geheel van persoonlijke en formele gegevens over het keuzeproject van de leerling, inclusief de resultaten die behaald werden op zelfevaluatieproeven en tijdens excursiecurssussen. (20) Vervolgens formuleert de klassenraad een advies m.b.t. de keuze voor vervolgopleiding(en) in het hoger onderwijs. Bovendien kan de klassenraad ook aanvullende voorstellen formuleren. Conform het SOHO-raamadvies kunnen deze adviezen ook groepen van opleidingen of onderwijsvormen betreffen. In dit scenario moet het advies van de klassenraad ook betrekking kunnen hebben op de keuze om uit te stromen naar de arbeidsmarkt, of deelname aan een voorbereidende opleiding hoger onderwijs of specialisatie-opleiding.</p> <p>Het SOHO-advies stelt verder dat aan zo'n advies ook consequenties moeten verbonden worden. "In alle gevallen waar een leerling buiten het advies treedt dat hij gekregen heeft, dient hij een intakegesprek te voeren met de universiteit of hogeschool waar hij zich wenst in te schrijven. Deze adviseert vervolgens over zijn toelating tot bepaalde opleidingen." (21)</p> <p>De jongere met een kwalificatiegetuigschrift secundair onderwijs (of met diploma secundair onderwijs) kan deelname aan een voorbereidende opleiding hoger onderwijs opnemen in zijn keuzedossier. De klassenraad kan adviseren om deel te nemen aan een voorbereidende opleiding hoger onderwijs. Ook op basis van het intakegesprek kan dergelijk advies geformuleerd worden.</p> <p>Voor jongeren die slechts na verloop van tijd willen instromen in hoger onderwijs, moet een diploma of kwalificatiegetuigschrift secundair onderwijs volstaan om toegelaten te worden.</p> <p>Daarom wordt ook voorgesteld om voor deze jongeren de geldigheid van het advies te laten vallen. De periode na behalen van een diploma secundair onderwijs en moment van inschrijving moet dan tenminste 5 kalenderjaren bedragen.</p>	

²⁰ Overgang van secundair naar hoger onderwijs, raamadvies cahier 10, VLOR, 25 maart en 20 mei 1997

²¹ Overgang van secundair naar hoger onderwijs, raamadvies cahier 10, VLOR, 25 maart en 20 mei 1997, p. 12

5.3 Scenario 3

Het diploma wordt uitgereikt op het einde van het tweede jaar van de derde graad of op het einde van het 3^{de} jaar van de derde graad, respectievelijk voor een doorstroomgerichte opleiding of een beroepsgerichte opleiding. Omdat het diploma een zekere standaard blijft vertegenwoordigen, wordt het beschouwd als een belangrijke mijlpaal. Daarom moeten zoveel mogelijk jongeren het diploma behalen. Niet voor alle jongeren is dit eindniveau haalbaar. Tussentijdse certificaten zijn noodzakelijk. Op basis van het diploma secundair onderwijs wordt een leerling in principe toegelaten tot het hoger onderwijs. Wel worden leerlingen geadviseerd over hun studiekeuze. In het 7^{de} beroepsgerichte jaar worden twee profielen ontwikkeld : één dat leerlingen uitdrukkelijk voorbereidt op hoger onderwijs, en een profiel gericht op specialisatie.

5.3.1 Betekenis diploma

Een diploma secundair onderwijs vertegenwoordigt een zekere standaard, omdat het

- garant staat voor het voleindigen van de basisvorming en voor ofwel een luik beroepsgerichte vorming, ofwel een luik doorstroomgerichte vorming of beide.
- toelating verleent tot het hoger onderwijs.

Een diploma secundair onderwijs wordt beschouwd als het wenselijke vaardigheidsniveau dat jonge mensen minimaal zouden moeten beheersen om adequaat en met enig succes de kenniseconomie te betreden, en om te participeren aan hoger onderwijs. ⁽²²⁾

Pro	Contra
Deze omschrijving beklemtoont dat een diploma secundair onderwijs geen éénduidige betekenis heeft. Het éne diploma is het andere niet. Toch wordt, met het oog op maatschappelijke duidelijkheid, ook gezocht naar een zekere gemeenschappelijkheid, een aanduiding van gelijkwaardigheid.	Omvat deze omschrijving geen interne contradictie ? Kan men jongeren zonder doorstroomgerichte vorming zondermeer toelating verlenen tot hoger onderwijs ? Zou men niet beter een onderscheid maken tussen de studiebewijzen behaald na het met succes doorlopen van een doorstroomgerichte vorming en een beroepsgerichte vorming ?
	Is het wel opportuun op basis van elk diploma secundair onderwijs toegang te verlenen tot elke richting in het hoger onderwijs. Statistieken tonen immers aan dat niet gelijk welke studierichting de beste voorbereiding is op gelijk welke studierichting in het hoger onderwijs ?

5.3.2 Diploma na 6 of 7 jaar

Een diploma secundair onderwijs wordt uitgereikt na het met succes doorlopen van een opleiding in het TSO, KSO en ASO op het einde van het tweede jaar van de derde graad.

Een diploma secundair onderwijs wordt uitgereikt na het met succes doorlopen van een opleiding in het BSO op het einde van het derde jaar van de derde graad. De basisvorming wordt gespreid over 7 jaar secundair onderwijs.

Ook in het eerste jaar van de huidige 4^{de} graad zou basisvorming worden geïntroduceerd. Ook in de

²²

Wat leert ons de International Adult Literacy Survey ? Beleidsaanbevelingen op basis van de internationale en Vlaamse IALS-resultaten, Prof. Dr. D. Van Damme.

huidige vierde graad wordt het diploma uitgereikt na het eerste jaar.	
Pro	Contra
Indien ook in studierichtingen met beroepsgerichte finaliteit adequaat moet worden voorbereid op hoger onderwijs veronderstelt dat een extra jaar secundair onderwijs.	Een differentiatie in opleidingsduur versterkt de indruk dat er een hiërarchische relatie bestaat tussen de verschillende opleidingsvormen.
In alle beroepsgerichte opleidingen wordt eenzelfde aanbod basisvorming voorzien. In alle beroepsgerichte opleidingen wordt een diploma uitgereikt na 7 jaar.	
De basisvorming in de eerste twee jaren van de derde graad kan ongewijzigd blijven.	
5.3.3 Adequate initiatieven opdat zoveel mogelijk jongeren een diploma secundair onderwijs kunnen behalen.	
Cf. 5.1.3	
5.3.4 Tussentijdse certificaten voor jongeren voor wie een diploma secundair onderwijs niet haalbaar is.	
Cf. 5.1.3	
5.3.5 Specifieke voorbereiding hoger onderwijs en arbeidsmarkt, en de specialisatie-opleidingen (profiel 7^{de} jaren)	
<p>Indien het diploma secundair onderwijs toelating verleent tot het hoger onderwijs, ook voor beroepsgerichte opleidingen, is het noodzakelijk dat er voldoende voorbereid wordt op deelname aan hoger onderwijs. Aangezien heel wat jongeren in de beroepsgerichte opleidingen niet gericht zijn op deelname aan hoger onderwijs en heel wat jongeren uitstromen na het 6^{de} jaar, situeert deze voorbereiding zich best in het 7^{de} jaar.</p> <p>In de 7^{de} jaren worden dan best twee opleidingsprofielen ontwikkeld :</p> <p>a) Een profiel dat jongeren met een beroepsgerichte vorming voorbereidt op deelname aan het hoger onderwijs. Deze bijkomende opleiding is gericht op vorming van vaardigheden en houdingen die noodzakelijk zijn in functie van deelname aan het hoger onderwijs, maar kan uiteraard een doorstroomgerichte opleiding niet vervangen. (voorbereidende opleiding hoger onderwijs)</p> <p>b) Een profiel dat jongeren met een beroepsgerichte vorming, specialisatie en verdieping aanbiedt in een bepaalde beroepsopleiding. (specialisatie-opleiding)</p> <p>Ook voor jongeren met een doorstroomgerichte vorming die rechtstreeks willen doorstromen naar de arbeidsmarkt, is bijkomende vorming nodig.</p> <p>Deze bijkomende vorming omvat algemene competenties die noodzakelijk zijn op de arbeidsmarkt, maar kan uiteraard een beroepsgerichte opleiding niet vervangen.</p>	
Pro	Contra
Het onderscheiden van een voorbereidende opleiding hoger onderwijs en een specialisatie-opleiding komt tegemoet aan de nood om jongeren met een ambitie hoger onderwijs beter	Het aantal jongeren dat vrijwillig kiest voor zo'n voorbereidende opleiding hoger onderwijs zal vermoedelijk beperkt zijn. De opleiding staat enkel en alleen in teken van voorbereiding op

<p>voor te bereiden op hoger onderwijs zodat hun kansen op succes toenemen.</p>	<p>hoger onderwijs. Daarbuiten is de relevantie beperkt, dit in tegenstelling tot de specialisatie-opleiding.</p>
<p>Het onderscheiden van een voorbereidende opleiding hoger onderwijs en een specialisatie-opleiding biedt meer mogelijkheden om het eigen karakter van de opleiding te waarborgen. In de specialisatie-opleiding kan de basisvorming sterk geïntegreerd en afgestemd worden op de beroepsgerichte vorming.</p>	
<p>5.3.6 De organisatie van opleidingen met het oog op bijkomende voorbereiding hoger onderwijs</p>	
<p>Cf. 5.1.6</p>	
<p>5.3.7 De toegang tot hoger onderwijs of arbeidsmarkt</p>	
<p>De <u>toegang tot het hoger onderwijs</u> op basis van een <u>diploma secundair onderwijs</u> blijft in principe mogelijk. Wel zijn aanvullende maatregelen nodig.</p> <p>De <u>schoolloopbaanbegeleiding</u> in het secundair onderwijs en de CLB's hebben een belangrijke opdracht om jongeren te begeleiden bij de uitbouw van een goede schoolloopbaan en bij de overgang naar de beroepsloopbaan. Deze begeleiding verloopt procesmatig en geïntegreerd zodat jongere goede actorkwalificaties kunnen verwerven (=goed leren kiezen, trajectmatig leren denken, veelheid van info leren verwerven, een beter inzicht leren krijgen in zichzelf, de invloed van anderen leren onderkennen en zich daartegenover leren positioneren). Op die manier worden ze auteur van hun eigen loopbaan en kunnen persoonlijke verantwoordelijkheid nemen inzake loopbaanbeslissingen.</p> <p>Het <u>hoger onderwijs</u> heeft een belangrijke opdracht bij het duidelijk omschrijven van de <u>instroomeisen</u> voor elke opleiding. De uitwerking van het <u>SOHO-advies</u> is tevens een noodzakelijk iets.</p> <p>In het SOHO-advies van de VLOR wordt gesteld dat jongeren in de derde graad een keuzedossier moeten aanleggen. Het keuzedossier bevat het geheel van persoonlijke en formele gegevens over het keuzeproject van de leerling, inclusief de resultaten die behaald werden op zelfevaluatieproeven en tijdens excursiecurssussen. (23) Vervolgens formuleert de klassenraad een advies m.b.t. de keuze voor vervolgopleiding(en) in het hoger onderwijs. Bovendien kan de klassenraad ook aanvullende voorstellen formuleren. Conform het SOHO-raamadvies kunnen deze adviezen ook groepen van opleidingen of onderwijsvormen betreffen. Het advies van de klassenraad kan ook betrekking hebben op de keuze om uit te stromen naar de arbeidsmarkt of op de keuze om deel te nemen aan een specialisatiejaar.</p> <p>Het SOHO-advies stelt verder dat aan zo'n advies ook consequenties moeten verbonden worden. "In alle gevallen waar een leerling buiten het advies treedt dat hij gekregen heeft, dient hij een intake-gesprek te voeren met de universiteit of hogeschool waar hij zich wenst in te schrijven. Deze adviseert vervolgens over zijn toelating tot bepaalde opleidingen." (24)</p>	

23

Overgang van secundair naar hoger onderwijs, raamadvies cahier 10, VLOR, 25 maart en 20 mei 1997

24

Overgang van secundair naar hoger onderwijs, raamadvies cahier 10, VLOR, 25 maart en 20 mei 1997, p. 12